

EXPLANATIO

Post prooemium hic Boetius incipit tractatum de Trinitate personarum, et unitate divinae essentiae: et dividitur liber iste in duas partes. Primo prosequitur ea quae pertinent ad unitatem divinae essentiae contra Arianos: secundo ea quae pertinent ad Trinitatem personarum, contra Sabellium, ibi, "Sed hic interim ad eam dictum sit significationem monstrationemque qua ostenditur, non omnem unitatum repetitionem, numerum, pluralitatemque perficere." Prima in duas. Primo proponit catholicae fidei sententiam de unitate divinae essentiae: secundo investigat propositae sententiae veritatem, ibi, "Age igitur, ingrediamur, et unumquodque, ut intelligi atque capi potest, discutiamus." Prima in duas. Primo describit fidei conditionem, cujus sententiam prosequi intendit; secundo proponit descriptae fidei sententiam de proposito, ibi, "Cujus haec de Trinitate sententia est." Describit autem eam dupliciter: scilicet ex comparatione haeresum quibus praepollet, et proprio nomine, quia "catholica vel universalis vocatur."

Dicit ergo: "Plures," idest diversarum haeresum sectae, "usurpant," idest indebite sibi attribuunt, "reverentiam christianae religionis," idest quae christianae religioni debetur, ut scilicet ei omnes subdantur. 1 Joan. 5, 4: "Haec est victoria quae vincit mundum, fides nostra." Vel "reverentiam," quam christiana religio Deo exhibet, credendo his quae divinitus sunt praedicata. "Sed eo fides pollet maxime et solitarie." Haec duo adjungit ut descriptionem faciat ejus quod est secundum veritatem, et ejus quod est secundum opinionem. Secundum enim rei veritatem haeretici Christiani non sunt, cum a doctrina Christi recedant: et quantum ad hoc catholica fides solitaria pollet; sed secundum apparentiam et hominum opinionem, haeretici Christiani dicuntur, quia saltem voce nomen Christi confitentur; et quantum ad hoc fides catholica non sola, sed magis pollet. Ipsa enim communius et diffusius est recepta. Unde subdit: "Quae vocatur catholica," in Graeco, "vel universalis," in Latino, quod idem est: catholicum enim Graece, Latine universale dicitur. Cujus nominis assignat duas rationes, dicens: "Tum propter praecepta universalium regularum;" praecepta enim quae fides catholica proponit, non tantum genti observanda, sed omnibus proponit: in quo praecipue differt a lege Moysi, quae uni tantum populo praecepta proponebat. Similiter etiam singulae haereses suis tantum sectatoribus praecepta accomoda tradunt; sed fides catholica de omnibus curam gerens, omnibus praecepta accomoda tribuit,

non solum continentibus, ut Manichaei, sed etiam conjugatis; et non solum innocentibus, ut Novatiani, sed etiam poenitentibus, quibus illi salutem denegant. Unde subdit: "Quibus," scilicet universalibus regulis, "intelligitur auctoritas ejusdem religionis," per quas omnes ei subditi esse debent. Vel dicuntur universales regulae quia nihil eis falsitatis aut iniquitatis admiscetur in quocumque articulo, sive in quocumque casu. Deinde subjungit aliam causam, dicens: "Tum propterea quod ejus cultus per omnes fere mundi terminos emanavit;" quod planum est, secundum illud Psalm. 18, 5: "In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum."

"Cujus haec de Trinitate sententia est." Hic ponitur praenotatae fidei sententia de proposita quaestione: et circa hoc tria facit. Primo proponit catholicae fidei sententiam de unitate Trinitatis; secundo ejusdem sententiae rationem, ibi, "Cujus conjunctionis ratio est indifferentia;" tertio ostendit praedictae rationis convenientiam, ibi, "Principium enim pluralitatis, alteritas est." Proponit autem catholicae fidei sententiam per modum cujusdam argumenti, eo quod fides dicitur argumentum non apparentium, Hebr. 11. In quo quidem argumento ex hoc quod Divinitas singulis personis conformiter attribuitur, concluditur quod de omnibus non pluraliter, sed singulariter, hoc nomen Deus praedicatur.

Deinde hujus sententiae rationem assignat: et primo ponit rationem; secundo per contrarium exponit, ibi, "Eos enim differentia comitatur, qui vel augent vel minuunt." Dicit ergo: "Cujus conjunctionis," idest conjunctae argumentationis, ratio est indifferentia;" scilicet Deitatis in tribus personis, quam fides catholica confitetur. Ex hoc enim est quod ex praemissis praedicta conclusio sequitur, quia indifferens Deitas tribus personis indifferenter attribuitur. Quam quidem rationem per contrarium exponit, dicens: "Eos enim comitatur differentia," Deitatis scilicet, "qui vel augent vel minuunt," idest qui ponunt unam personam majorem alia vel minorem, "ut Ariani," ponentes Patrem majorem Filio: unde subdit: "Qui," scilicet Ariani, "variantes Trinitatem gradibus meritorum;" idest dignitatum, dum Patri Filium subjiciunt, Spiritum sanctum utriusque, "distrahunt," idest in diversa trahunt, Deitatem in eis dividendo, "atque in pluralitatem deducunt;" ex divisione enim sequitur pluralitas. E converso vero catholici aequalitatem personarum confitentes, indifferentiam profitentur, et per consequens unitatem.

Deinde ostendit praemissam rationem esse convenientem, dicens: "Principium enim pluralitatis, "alteritas est;" et primo¹

¹ A. deest primo.

praemonstrat praesignatae rationis necessitatem; secundo quiddam quod in sua demonstratione suppositum fuerat, probat, ibi, "Omnium namque rerum, vel quotlibet, tum genere, tum specie, tum numero diversitas constat." Circa primum duo facit. Primo ostendit quod alteritas est principium pluralitatis, alteritatem intelligens differentiam qua aliqua inter se altera constituuntur. Et mavult dicere alteritatem, quam alietatem; quia non solum substantiales differentiae pluralitatem constituunt, quarum est facere aliud; sed etiam accidentales, quarum est facere alterum: ad alietatem vero sequitur alteritas, non e converso. Ex hoc autem habetur ratio arianicae deductionis. Si enim alteritas est principium pluralitatis, et posita causa ponitur effectus; ergo ponentibus eis alteritatem per augmentum et diminutionem, sequitur pluralitas Divinitatis. Secundo proponit alteritatem esse proprium principium pluralitatis: quia praeter eam pluralitas intelligi non potest, ex quo habetur ratio catholicae conjunctionis: remota enim propria causa, tollitur effectus. Si igitur in tribus personis non est alteritas aliqua Deitatis, non erit pluralitas aliqua, sed unitas.

Deinde probat quod supposuerat, scilicet alteritatem esse proprium principium pluralitatis, cum dicit: "Omnium namque rerum, vel quotlibet, tum genere, tum specie tum numero diversitas constat;" et est ratio sua talis. Omnium rerum genere vel specie vel numero differentium, est aliqua alteritas sive differentia causa pluralitatis vel diversitatis. Sed omnes res plures, sive sint tres, sive quotlibet, sunt diversae vel genere, vel specie, vel numero. Ergo omnium plurium principium est aliqua alteritas.

Circa hanc rationem tria facit. Primo ponit minorem; secundo probationem, ibi, "Quoties enim dicitur idem, toties et diversum praedicatur;" et est probatio. Quoties dicitur idem, toties dicitur diversum. Sed idem dicitur tribus modis; scilicet genere et specie et numero. Ergo et diversum. Primam supponit ex hoc quod dicitur 1 Topic. quod quoties dicitur unum oppositorum, toties et reliquum et ex hoc quod dicitur 10 Metaph., quod idem et diversum sunt opposita. Secundam manifestat per exempla, et supponit eam per hoc quod dicitur 1 Topic. Tertio vero probat majorem quantum ad id quod circa eam poterat esse dubium, ibi, "Sed numero differentiam facit accidentium varietas." Quod enim diversitatis illorum quae sunt diversa genere vel specie, principium sit aliqua alteritas, manifestum est ex ipso nomine. Ex hoc enim aliqua sunt diversa genere, quod est eis genus alterum; et diversa specie, quod sub altera specie continentur. Sed in his quae dicuntur esse diversa numero, non est manifestum ex ipso nomine quod aliqua alteritas sit principium pluralitatis:

immo videtur magis e converso secundum nomen, quod pluralitas quae in numero designatur sit principium diversitatis, cum ita dicantur esse aliqua diversa numero secundum nomen, sicut genere vel specie. Et ideo ad verificandam majorem sui syllogismi, ostendit quod hanc etiam differentiam qua aliqua dicuntur differre numero, facit aliqua alteritas sive varietas: quod probat per hoc quod in tribus hominibus, qui conveniunt genere et specie, et differunt numero, inveniuntur altera accidentia, sicut in homine et bove species altera, et in homine et lapide genus alterum. Unde sicut homo et bos distant specie, ita duo homines distant accidentibus. Et quia posset aliquis dicere quod varietas accidentium non est causa pluralitatis secundum numerum: quia remotis accidentibus vel secundum rem, ut separabilibus, vel animo et cognitione, ut inseparabilibus, adhuc remanet substantia; cum accidens sit quod adest et abest praeter subjecti corruptionem: ideo huic responsioni obviat dicens, quod quamvis omnia accidentia possint saltem animo separari, tamen alicujus accidentis diversitas nullo modo potest etiam animo a diversis individuis separari, scilicet diversitas locorum. Duo enim individua non possunt esse in eodem loco nec secundum rem nec secundum animi fictionem: quia hoc nec intelligi nec imaginari potest. Unde concludit quod ex hoc sunt aliqui homines plures numero, quod sunt accidentibus plures, idest diversi: et in hoc terminatur sententia hujus partis.

QUAESTIO III.

DE HIS QUAE PERTINENT AD COGNITIONEM FIDEI

Hic est duplex quaestio: prima de his quae pertinent ad fidei communionem; secunda de his quae pertinent ad causam pluralitatis.

Circa primum quaeruntur quatuor.

Primo, utrum humano generi sit fides necessaria.

Secundo, quomodo se habet fides ad religionem.

Tertio, utrum convenienter vera fides catholica vel universalis nominetur.

Quarto, utrum haec sit verae fidei confessio quod Pater et Filius et Spiritus sanctus singulus est Deus, et tres sunt unus Deus absque omni inaequalitatis distantia.

ARTICULUS I.

Utrum humano generi fides sit necessaria.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod non fuerit necessarium humano generi fidem habere. Ut enim dicitur Eccle.